

Birkenes kommune

Birkenes mot 2040

Kommuneplanens samfunnsdel 2026-2040

Innhold

Del 1 - retningen vår

Vår felles plan	4
En visjon for fremtiden	6
Dette er vi gode på i Birkenes	8

Del 2 - utgangspunktet vårt

Birkenes mot 2040 - oppsummering av utfordringsbildet	10
---	----

Del 3 - slik skal vi utvikle Birkenes

Politiske prioriteringer for valgperioden 2023-2027	12
Dette mener barn og unge i Birkenes	16
Arealstrategi	17

Del 4 - fra plan til handling

Hvordan realiserer vi planen	23
Medvirkning og prosess	24
Målhuset	25

Vedlegg

Kunnskapsgrunnlag for kommuneplanens samfunnsdel	
--	--

Del 1

Retningen vår

Vår felles plan

Kommuneplanen er vår felles plan for hvordan vi sammen skal forme fremtiden til kommunen. Den viser hva vi ønsker å oppnå og hvordan vi skal jobbe for å gjøre Birkenes til et enda bedre sted å bo, leve og jobbe.

Planen handler om alt som er viktig i hverdagen: hvor vi skal bygge boliger, skoler og veier, hvordan vi tar vare på naturen og hvordan vi skaper jobber og et godt fellesskap. Den hjelper oss også å tenke langsiktig, slik at vi kan møte demografiske endringer, klimaendringer og nye tjenestebehov.

Kommuneplanen er viktig fordi den sørger for at vi har en felles retning og prioriterer det som betyr mest for folk. Med en god kommuneplan kan vi sikre at Birkenes blir et trygt, inkluderende og godt sted for både dagens og fremtidens generasjoner.

Vår historie og identitet

Birkenes kommune har en rik og stolt historie som er tett knyttet til naturen, håndverket og fellesskapet i bygdene. Fra skogsdrift og jordbruk til kraftproduksjon og småindustri har Birkenes i generasjoner vært preget av hardt arbeid, skaperglede og respekt for de ressursene naturen gir.

De historiske møllene og sagbrukene langs elven forteller historier om hvordan bygda har vært en viktig del av regionens utvikling. Samtidig har kulturlivet, med tradisjoner som spelemannslag, dugnader og lokale markeder, styrket samholdet og identiteten som fortsatt lever sterkt i dag. Birkenes bærer sin historie med stolthet, samtidig som kommunen ser fremover og bygger videre på sine røtter.

—sammen skaper vi vekstmiljø for alle—

Vår visjon

Visjonen "Sammen skaper vi vekstmiljø for alle" betyr at Birkenes kommune ønsker å bygge et inkluderende og bærekraftig samfunn der alle innbyggere, næringer og framtidige generasjoner kan trives og utvikle seg. Gjennom samarbeid og fellesskap skal vi skape muligheter for vekst, både sosialt, økonomisk og miljømessig, slik at alle føler seg verdsatt og har en plass i fremtidens Birkenes.

Våre verdier

- Sprek
- Ekte
- Dyktig

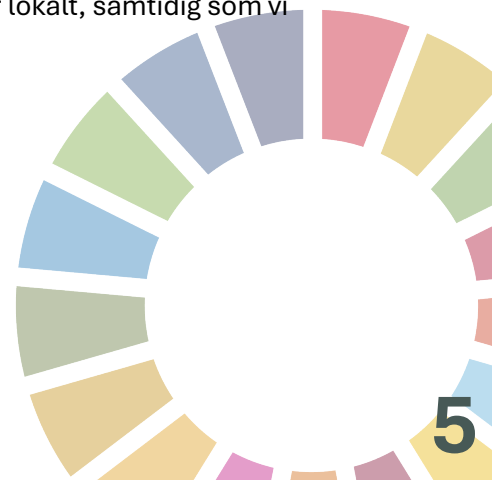
Verdiene "sprek, ekte og dyktig" gjenspeiler hva Birkenes står for. De bringer oss nærmere målene og strategiene våre, og er et verktøy som skal brukes av alle i hverdagen. "Sprek" handler om at vi tar tak i utfordringer og jobber aktivt for å gi de beste løsningene. "Ekte" kommer til uttrykk ved at vi er åpne og anerkjennende i møte med andre mennesker. "Dyktig" handler om at vi utvikler oss og bruker alles kompetanse.

FNs bærekraftsmål som grunnlag i samfunnsutviklingen

Planlegging for bærekraftig utvikling er forankret i plan- og bygningsloven, der formålsparagrafen slår fast at loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner.

Bærekraftsmålene hjelper kommunen med å balansere sosiale, økonomiske og miljømessige hensyn i sin planlegging og drift. For å bli en bærekraftig kommune må Birkenes ha en helhetlig og målrettet tilnærming som integrerer bærekraft i alle deler av kommunens arbeid.

Ved å integrere bærekraftsmålene i arbeidet kan vi bidra til å redusere ulikhet, beskytte naturen, fremme god helse, skape nye muligheter og sikre at Birkenes utvikler seg på en måte som ivaretar både dagens og fremtidens generasjoner. De gir oss et verktøy for å ta ansvar lokalt, samtidig som vi deltar i en større global innsats.

En visjon for fremtiden

I 2040 er Birkenes et trygt og attraktivt sted å bo, leve og drive virksomhet. Kommunen har levende lokalsamfunn, en bærekraftig økonomi og tjenester som er tilpasset innbyggernes behov og kommunens ressurser.

Sosial inkludering og fellesskap

Birkenes har arbeidet systematisk for å redusere utenforskap gjennom målrettede tiltak, blant annet i samarbeid med skoler, frivillighet og lokale aktører. Det er lagt til rette for møteplasser og aktiviteter som bidrar til deltakelse og tilhørighet for flere.

Kommunen har styrket innsatsen for å få flere inn i arbeid og aktivitet, blant annet gjennom kvalifisering og samarbeid med næringslivet. Det er etablert arenaer hvor ulike generasjoner kan møtes og trives.

Økonomisk vekst og bærekraftig utvikling

Kommunen har gjennomført nødvendige omstillinger for å få bedre kontroll på økonomien. Det er gjort prioriteringer og tiltak for å sikre en mer bærekraftig drift, samtidig som tjenestetilbudet opprettholdes på et forsvarlig nivå.

Næringslivet er variert og preget av lokale initiativ. Noen bransjer har hatt positiv utvikling, og det er lagt til rette for at eksisterende og nye virksomheter kan utvikle seg i takt med markedet.

Kommunen legger til rette for næringsaktivitet og attraktive næringsarealer.

Attraktivt bosted

Birkenes er i 2040 en kommune som folk ønsker å flytte til og bli boende i. Utviklingen har vært stabil. Det er gjort tiltak for å holde ved like og forbedre boligområder, uteområder og infrastruktur innenfor tilgjengelige rammer. Kommunen tilbyr trygge oppvekstvilkår og et inkluderende lokalsamfunn.

Nærheten til større byer er fortsatt en styrke. Bedre transportforbindelser og mobilitetsløsninger har gjort det enklere å reise mellom Birkenes og resten av regionen, samtidig som Birkenes har tatt vare på det enkle og rolige ved bygdelivet.

Kommunale tjenester tilpasset fremtiden

Kommunale tjenester i Birkenes er i utvikling, med mål om å bruke ressursene best mulig. Kommunen tar i bruk hensiktsmessige digitale løsninger der det gir gevinst, særlig innen helse, skole og omsorg. Det er gjort tilpasninger for å møte en aldrende befolkning, blant annet gjennom mer hjemmebaserte tjenester og bruk av teknologi der det er praktisk gjennomførbart. Samtidig arbeides det for å opprettholde et godt tilbud til barn og unge innenfor tilgjengelige rammer.

Bærekraft og omstilling

Birkenes har tatt steg i retning av en mer bærekraftig utvikling, tilpasset lokale forutsetninger og økonomi. Det legges vekt på nøktern ressursbruk og løsninger som gir langsiktig verdi. Kommunen utnytter muligheter knyttet til fornybar energi og energieffektivisering innenfor rammene av naturhensyn, lokalsamfunn og kommunens økonomiske handlingsrom.

Innen landbruk og skogbruk arbeides det videre med innovasjon og klimatilpasning, og det er rom for tiltak og prosjekter som kan bidra til aktivitet og verdiskaping over tid.

Fellesskap og framtidstro

Birkenes har et levende kulturliv, hvor festivaler, konserter og idrettsarrangementer skaper samhold og tiltrekker besøkende. Arrangementer og møteplasser bidrar til tilhørighet og aktivitet i lokalsamfunnet. Kommunen legger vekt på å bygge videre på eksisterende styrker og lokal identitet i møte med fremtidige utfordringer.

Visjonen for Birkenes i 2040 er klar: En inkluderende og attraktiv kommune som skaper vekstmiljø og viser hvordan en liten kommune kan ha stor betydning.

Dette er vi gode på i Birkenes

Birkenes står støtt som et eksempel på hva som kan oppnås med engasjement, kreativitet og et sterkt fellesskap. Dette er vi gode på i Birkenes - og skal fortsette å være gode på!

Et mangfoldig kultur- og fritidsmiljø

I Birkenes kommune står fellesskap og engasjement sterkt. Birkenes har aktive frivillige miljøer og et mangfold av kultur-, fritids- og friluftstilbud.

Gjennom året arrangeres alt fra seniorturer, sommerfester og konserter til korprosjekter for ungdom og åpne møteplasser på aktivitetssenteret. Frivilligsentralen og BUA legger til rette for lavterskeltilbud for alle aldre – enten det er utlån av sportsutstyr, turgupper eller strikkekvelder.

Naturen er en del av hverdagen. Med turstier, fiske, padling og fantastiske skiløyper vinterstid, har Birkenes rike muligheter for friluftsliv året rundt. Birkenes viser at det viktigste ikke alltid koster penger. Her bygges livskvalitet gjennom nærhet, frivillighet og natur. Det gjør oss stolte.

Et trygt og godt sted å vokse opp

Mange barn og unge opplever Birkenes som et trygt og godt sted å vokse opp, med nærhet til natur, fritidsaktiviteter og voksne som bryr seg.

Skoler og barnehager skal gi barn et godt grunnlag for læring, mestring og utvikling. Frivilligheten skaper et varmt nærmiljø hvor barn blir sett.

Her får barn rom til å være barn i trygge og oversiktlige omgivelser.

Del 2

Utgangspunktet vårt

Birkenes mot 2040 - oppsummering av utfordringsbildet

Birkenes er en kommune i vekst, men befolkningen og behovene er i endring. Vi blir flere eldre og færre i yrkesaktiv alder. Fram mot 2040 vil behovet for helse- og omsorgstjenester øke, samtidig som tilgangen på arbeidskraft blir knappere. Blant annet forventes antallet personer med demens å øke med om lag 59 prosent fra 2025 til 2040. Dette utfordrer både kommunens kapasitet og måten vi organiserer og leverer tjenester på.

Samtidig har kommunen utfordringer knyttet til utenforskap. Arbeidsledigheten er lav, men en relativt høy andel mottar uføretrygd, flere er langtidsmottakere av ytelser og gjennomføringen av videregående opplæring er lav. Samtidig etterspør både kommunen og næringslivet arbeidskraft og kompetanse. Å bidra til at flere kan delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv blir derfor stadig viktigere.

Endringene påvirker også hvordan vi bør utvikle lokalsamfunnene våre. Boligmassen består i stor grad av eneboliger, samtidig som flere eldre vil ha behov for tilgjengelige og varierte boliger. Hvor vi bygger boliger, arbeidsplasser og tjenester har betydning for innbyggernes mulighet til å mestre hverdagen, kommunens ressursbruk og utviklingen av Birkeland, Herefoss og Engesland. Samtidig må behovet for utvikling balanseres mot hensynet til natur, jordvern, klima, beredskap og eksisterende infrastruktur.

Klimaendringer, økt digital avhengighet og en mer usikker sikkerhetspolitisk situasjon gir et mer sammensatt risiko- og sårbarhetsbilde. Kommunen må være forberedt på både naturhendelser, bortfall av kritisk infrastruktur og andre langvarige eller samtidige hendelser. God beredskap krever samarbeid mellom kommunen, innbyggerne, næringslivet, frivilligheten og andre offentlige aktører.

Alt dette skjer samtidig som kommunens økonomiske handlingsrom er betydelig redusert. Økte tjenestebehov, høyere kostnader, gjeld og investerings- og vedlikeholdsbehov gjør at kommunen ikke kan møte framtidens utfordringer ved å gjøre mer av det samme. Birkenes må prioritere tydeligere, forebygge mer, bruke tilgjengelige ressurser bedre og løse flere oppgaver i samarbeid med innbyggere, næringsliv, frivillighet og andre aktører.

Del 3

Slik skal vi utvikle Birkenes

Politiske prioriteringer for valgperioden 2023-2027

Kommuneplanens samfunnsdel fastsetter den langsiktige retningen for utviklingen av Birkenes mot 2040. De politiske prioriteringene bygger på kommunestyrets arbeid og prioriteringer for kommunestyreperioden 2023-2027 og viser hva kommunestyret vil gi særlig oppmerksomhet i perioden.

Prioriteringene gjelder fram til kommunestyret har vedtatt nye satsingsområder etter kommunevalget i 2027. De vurderes og fornyes av kommunestyret etter hvert kommunevalg, i sammenheng med behandlingen av kommunal planstrategi og økonomiplan.

Prioriteringene skal legges til grunn for kommunens planlegging, politiske saker og årlige arbeid med økonomiplanen. De erstatter ikke kommunens lovpålagte oppgaver eller øvrige løpende arbeid, men skal bidra til tydeligere politiske valg innenfor kommunens økonomiske handlingsrom.

Kommunestyret prioriterer følgende satsingsområder:

- **Bærekraftig økonomistyring og effektiv forvaltning**
- **Inkludering, fellesskap og like muligheter**
- **Trygge oppvekstvilkår og god livskvalitet**

Satsingsområde 1:

Bærekraftig økonomistyring og effektiv forvaltning

Politisk ambisjon

Birkenes kommune skal ha en økonomi som gir grunnlag for stabile tjenester, nødvendig utvikling og politisk handlingsrom over tid. Kommunens ambisjoner og prioriteringer skal være realistiske, tydelige og tilpasset tilgjengelige ressurser.

Det økonomiske handlingsrommet skal styrkes gjennom både varige kostnadsreduksjoner og økte inntekter. Kommunen skal prioritere løsninger som gir langsiktig effekt, fremfor kortsiktige innsparinger som skyver utfordringene frem i tid.

Politiske prioriteringer

I valgperioden skal kommunen:

- prioritere lovpålagte og grunnleggende tjenester, og så langt som mulig skjerme tilbudet til barn, unge og innbyggere med omfattende behov
- legge særlig vekt på konsekvenser for sårbare grupper og kvaliteten i tjenestene når endringer vurderes
- arbeide aktivt for næringsetableringer, arbeidsplasser og befolkningsvekst
- utnytte kommunens kraftressurser og kraftrelaterte muligheter strategisk
- bruke kommunens bygg, arealer, kompetanse og øvrige ressurser mer effektivt
- være åpen for nye samarbeids-, organiserings- og finansieringsformer når dette kan gi bedre ressursbruk og forsvarlig kvalitet

Prinsipper for politiske beslutninger

Ved nye tiltak, investeringer og vesentlige endringer skal det synliggjøres:

- hvilket behov det skal løse
- hvilke grupper som berøres
- konsekvenser for kvalitet
- økonomiske konsekvenser på kort og lang sikt
- hvordan tiltaket skal finansieres
- om behovet kan løses gjennom bedre bruk av eksisterende ressurser
- hvilke alternative løsninger og samarbeidsformer som er vurdert
- hvordan saken påvirker kommunens øvrige tjenester og økonomiske handlingsrom

Satsingsområde 2:

Inkludering, fellesskap og like muligheter

Politisk ambisjon

Birkenes skal være et inkluderende lokalsamfunn der alle har mulighet til å delta, høre til og bruke egne ressurser. I valgperioden skal kommunen særlig prioritere innbyggere som står utenfor, eller står i fare for å falle utenfor arbeid, utdanning og sosiale fellesskap.

Tidlig innsats, samarbeid og tilgjengelige fellesskap skal bidra til at flere opplever mestring, selvstendighet og tilhørighet. Kommunen skal samtidig legge til rette for deltakelse og fellesskap for hele befolkningen, uavhengig av alder, bakgrunn, økonomi og funksjonsevne.

Politiske prioriteringer

I valgperioden skal kommunen:

- styrke samarbeidet med næringslivet, NAV, utdanningsaktører og andre relevante samarbeidspartnere for å få flere over i arbeid, utdanning og aktivitet
- rette en særlig innsats mot unge og personer som står i fare for langvarig utenforskap
- legge vekt på tidlig og forebyggende innsats når dette kan redusere utenforskap og behovet for mer omfattende tjenester
- styrke frivilligheten som fellesskapsbygger og samarbeidspartner i det forebyggende arbeidet
- legge til rette for at frivillige organisasjoner og lokale initiativ kan supplere kommunale tilbud og bidra til økt deltakelse
- organisere og samordne innsatsen på tvers av fagområder slik at kommunens kompetanse og ressurser brukes mer effektivt

Prinsipper for politiske beslutninger

Ved utvikling eller endring av tilbud og tjenester skal det vurderes:

- hvordan det påvirker personer som står utenfor eller står i fare for å falle utenfor
- om tiltaket bidrar til arbeid, utdanning, aktivitet eller sosial deltakelse
- om behov kan forebygges eller møtes på et tidligere tidspunkt
- om kommunens tjenester og ressurser kan samordnes bedre
- om samarbeid med næringsliv, frivillighet eller andre aktører kan gi et bedre samlet tilbud
- om tilbudet er tilgjengelig for innbyggere med ulike økonomiske, sosiale og funksjonelle forutsetninger

Satsingsområde 3:

Trygge oppvekstvilkår og god livskvalitet

Politisk ambisjon

Birkenes skal være et trygt og godt sted å vokse opp. Barn og unge skal ha oppvekstmiljøer som fremmer trygghet, trivsel, tilhørighet og utvikling. I valgperioden skal hensynet til barn og unge veie særlig tungt i beslutninger som påvirker deres hverdag og framtidsmuligheter.

Samtidig skal kommunen utvikle gode bomiljøer og lokalsamfunn som gjør det mulig å leve trygge, aktive og selvstendige liv gjennom hele livet.

Politiske prioriteringer

I valgperioden skal kommunen:

- prioritere gode barnehager og skoler som fremmer læring, mestring, trivsel og tilhørighet
- arbeide for trygge skoleveier og nærmiljøer der barn og unge kan ferdes og oppholde seg
- legge til rette for tilgjengelige fritidsaktiviteter og møteplasser for barn og unge
- videreutvikle eksisterende bygg, uteområder og arenaer som inkluderende møteplasser
- vurdere nye møteplasser der dokumenterte behov ikke kan løses gjennom bedre bruk av eksisterende tilbud
- legge til rette for møteplasser på Birkeland, Engesland og Herefoss, tilpasset lokale behov og forutsetninger
- aktivt søke ekstern finansiering og samarbeid som kan bidra til å realisere prioriterte tiltak
- legge til rette for flere tilgjengelige og varierte boformer på Birkeland, nær tjenester, møteplasser og sentrale funksjoner
- støtte opp under at innbyggere som kan mestre hverdagen i egen bolig, kan bli boende i eget hjem

Prinsipper for politiske beslutninger

Ved utvikling eller endring av skoler, barnehager, møteplasser, boligområder og nærmiljø skal det vurderes:

- hvordan det påvirker barn og unges trygghet, trivsel og utviklingsmuligheter
- hvordan barn og unges egne synspunkter er innhentet og vektlagt
- om tilbudet er tilgjengelig for barn og unge med ulike økonomiske og sosiale forutsetninger
- om eksisterende bygg, uteområder og arenaer kan brukes bedre før det etableres nye
- hvordan tiltaket bidrar til trygge forbindelser mellom bolig, skole, fritidsaktiviteter og møteplasser
- om tiltaket støtter opp under levende lokalsamfunn på Birkeland, Engesland og Herefoss
- om ekstern finansiering og samarbeid med frivillighet, næringsliv eller andre aktører er vurdert
- hvordan bolig- og stedsutviklingen kan bidra til at flere lever selvstendige og aktive liv

Dette mener barn og unge i Birkenes

Hva bør vi bruke mer penger på?

- Joker Fritidsklubb med flere aktiviteter og sosiale arrangementer.
- Mer penger til bruk på uteområdene til skolene. Vi ønsker fotballbane og flere ting å gjøre ute.
- At vi får nye fritidsaktiviteter som f.eks. volleyball.
- Flere møteplasser og "hengesteder" som kan brukes året rundt - ikke bare på sommeren.

Arbeid og jobb i Birkenes

- De fleste ønsker å jobbe på Agder, men de ønsker mer variasjon og flere jobbmuligheter i Birkenes, for å velge Birkenes som arbeidssted. Mye industritunge jobber i dag og ikke like mye relevant for de som ønsker å ta høyere utdanning.
- Kan tenke seg å jobbe med alt fra ambulansesjåfør, idrett, vet ikke og til fornybar energi.

Å bo, leve og være

- En god oppvekst er viktig for å ville flytte tilbake. Godt miljø og jobb i nærheten er viktig.
- Mobbing skjer mest på sosiale medier. Kanskje flere møteplasser kan motvirke det? Mobbing påvirker enkeltelever veldig negativt.
- Vi ønsker at biblioteket kan være en møteplass. Ha flere arrangementer og sosiale kvelder der, for eksempel brettspill, å bare henge eller å få leksehjelp.
- På Engesland savner vi et mer variasjon i tilbudene. "Alt" skjer i gymsalen og vi ønsker flere steder å være.

Steder, nærmiljø og bomiljø

- Noen ønsker å bo i moderne hus og andre ønsker mer tradisjonell stil og å bo på landet.
- På vei til skole og fritidsaktiviteter er det noen steder med trange veier og mye tungtrafikk som er skummelt.
- I sentrum (Birkeland, Herefoss og Engesland) ønsker de å henge og være med venner.
- Engesland sentrum er litt kjedelig.

Klima og miljø

- Vi bør være flinkere til å plukke søppel. Er mye plast og søppel i naturen.
- Mer fornybar energi (sol og vannkraft - ikke vindmøller)
- Det er viktig å ta vare på naturen.

Hvilke bærekraftsmål er viktigst?

- Mål 3 "god helse"
- Mål 4 "god utdanning"

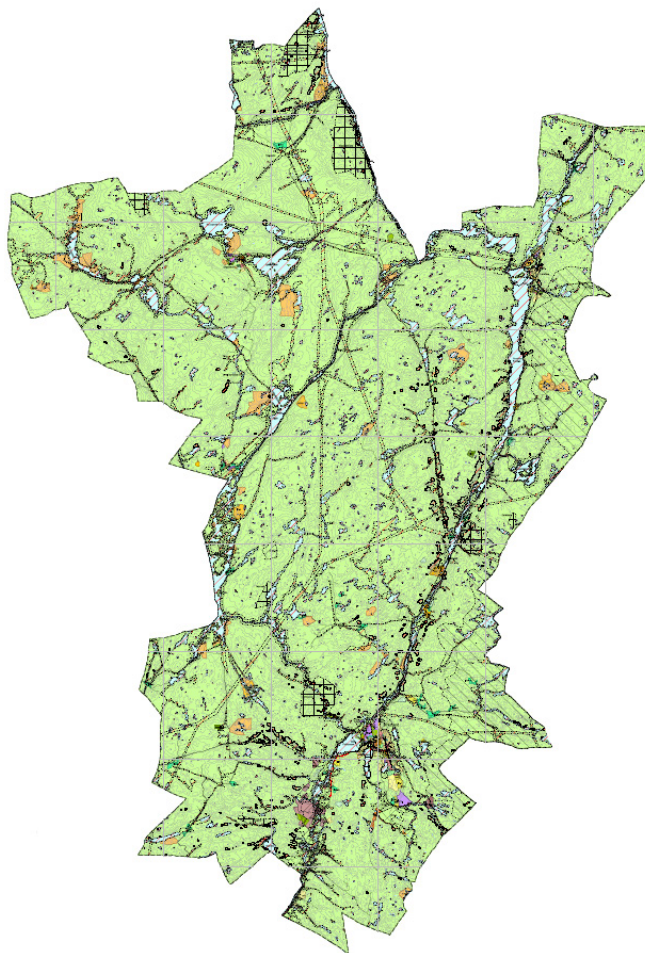
Arealstrategi

Arealstrategien viser hvordan Birkenes kommune ønsker å bruke og utvikle arealene på lang sikt. Den skal bidra til at boliger, næringsområder, tjenester og infrastruktur lokaliseres på en måte som styrker lokalsamfunnene, tar vare på viktige natur- og landbruksverdier og gir en bærekraftig bruk av kommunens ressurser.

Strategien gir overordnede føringer for framtidig arealbruk, men fastsetter ikke konkret bruk av det enkelte areal. Føringene skal følges opp og avklares nærmere gjennom kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner og annen kommunal planlegging.

Birkenes er en kommune med ulike lokalsamfunn, store natur- og landbruksarealer og spredt bosetting. Arealutviklingen må derfor bygge på stedenes ulike kvaliteter og behov. Samtidig må nye utbyggingsområder vurderes i sammenheng med eksisterende bebyggelse og infrastruktur, transportbehov og kommunens mulighet til å levere gode tjenester.

Kommunens økonomiske og tjenestemessige handlingsrom setter rammer for arealutviklingen. Kommunen må derfor prioritere løsninger som utnytter eksisterende investeringer godt, begrenser behovet for ny infrastruktur og bidrar til en langsiktig og forsvarlig utvikling av hele Birkenes.

Strategi 1: Levende lokalsamfunn

Birkeland, Herefoss og Engesland er lokalsamfunn med ulike kvaliteter, roller og forutsetninger. Utviklingen skal bygge videre på det som kjennetegner det enkelte stedet, samtidig som kommunens arealer og ressurser brukes på en langsiktig og ansvarlig måte.

Birkeland skal videreutvikles som kommunesenter og være kommunens viktigste tyngdepunkt for offentlige tjenester, handel, arbeidsplasser og variert boligbygging. Hoveddelen av kommunens vekst og større kommunale investeringer skal derfor skje her.

Herefoss og Engesland skal videreutvikles som levende og attraktive lokalsamfunn. Det skal legges til rette for boligbygging, møteplasser, lokal næringsutvikling og kommunale tjenester med utgangspunkt i lokale behov, stedenes kvaliteter og eksisterende bebyggelse og infrastruktur.

Vi vil

- videreutvikle Birkeland som et levende og attraktivt kommunesenter
- legge til rette for levende lokalsamfunn og boligbygging på Herefoss og Engesland
- bygge videre på stedenes ulike kvaliteter og fortrinn
- lokalisere større kommunale investeringer og sentrumsfunksjoner hovedsakelig til Birkeland
- bruke eksisterende bebyggelse og infrastruktur før nye områder tas i bruk
- vurdere ny utvikling ut fra behov, kommunens økonomi og kapasitet i tjenestene

Strategi 2: Boliger og utbyggingsmønster

Birkenes kommune skal legge til rette for et variert boligtilbud som møter behovene i ulike livsfaser. Nye boliger skal som hovedregel bygges i tilknytning til eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Dette skal bidra til god ressursbruk, korte avstander og levende lokalsamfunn.

Hoveddelen av boligbyggingen skal skje på Birkeland. Her skal det legges til rette for fortetting og et større mangfold av boligtyper, størrelser og eieformer. Boliger bør plasseres slik at flere kan gå, sykle eller reise kollektivt til tjenester, skole, arbeid og fritidsaktiviteter.

Det skal samtidig være mulig å bygge boliger på Herefoss og Engesland og i spredtbygde områder. Slik utbygging skal fortrinnsvis skje i tilknytning til eksisterende bebyggelse og vurderes opp mot landbruk, naturverdier, trafiksikkerhet og kommunens mulighet til å levere tjenester og infrastruktur.

Vi vil

- legge til rette for et variert boligtilbud som møter behovene i ulike livsfaser
- la hoveddelen av boligbyggingen skje på Birkeland
- prioritere fortetting og bruk av allerede planlagte områder før nye utbyggingsområder tas i bruk
- legge til rette for boligbygging på Herefoss og Engesland
- åpne for spredt boligbygging der det styrker bosettingen og ikke gir vesentlige konflikter
- lokalisere nye boliger med nærhet til eksisterende bebyggelse, tjenester og infrastruktur
- sikre gode møteplasser, uteområder og trygge forbindelser for gående og syklende
- vurdere nye utbyggingsområder ut fra kommunens økonomi og kapasitet til å levere tjenester og infrastruktur

Strategi 3: Næringsutvikling og infrastruktur

Birkenes kommune skal legge til rette for næringsutvikling og arbeidsplasser med utgangspunkt i kommunens beliggenhet, ressurser og eksisterende næringsliv. Nye næringsarealer skal lokaliseres slik at de gir god tilgjengelighet, begrenser negative virkninger av transport og kan betjenes med nødvendig infrastruktur.

Eksisterende næringsområder skal utnyttes godt før det åpnes nye områder. Arealkrevende virksomheter og virksomheter med mye transport skal fortrinnsvis lokaliseres nær hovedveinettet. Mindre virksomheter som kan innpasses uten vesentlige ulemper, kan etableres i og nær lokalsamfunnene.

Utbygging skal ses i sammenheng med kapasiteten i vei, vann, avløp, strøm og digital infrastruktur. Kommunen skal prioritere arealbruk som utnytter eksisterende investeringer og ikke medfører uforholdsmessig store kostnader.

Vi vil

- legge til rette for næringsutvikling og flere lokale arbeidsplasser
- utnytte og videreutvikle eksisterende næringsområder før nye arealer tas i bruk
- lokalisere arealkrevende og transportintensive virksomheter nær hovedveinettet (rv. 41 og fv. 402)
- prioritere større næringsetableringer på Birkeland og i etablerte næringsområder
- gi rom for lokal næringsutvikling på Herefoss og Engesland og i andre deler av kommunen der forholdene ligger til rette for det
- legge til rette for næringer som bygger på kommunens naturressurser og lokale fortrinn
- vurdere nye utbyggingsområder i sammenheng med kapasiteten i vei, vann, avløp, strøm og digital infrastruktur
- prioritere løsninger som utnytter eksisterende infrastruktur og begrenser kommunens investerings- og driftskostnader
- legge til rette for trygge og effektive transportløsninger for gående, syklende, kollektivtrafikk og næringstransport

Strategi 4: Landbruk, natur og friluftsliv

Jord, skog, natur og vann er viktige ressurser for matproduksjon, næringsutvikling, beredskap, friluftsliv og gode lokalsamfunn. Kommunen skal forvalte disse ressursene langsiktig og ta vare på arealer som er viktige for naturmangfold, landskap og klimatilpasning.

Dyrka og dyrkbar jord skal som hovedregel ikke bygges ned. Nye utbyggingsområder skal fortrinnsvis legges utenom sammenhengende naturområder, viktige vassdrag, våtmarker og andre arealer med store naturverdier. Tidligere avsatte utbyggingsområder som ikke lenger er aktuelle, bør vurderes tilbakeført til landbruks-, natur- og friluftsformål.

Det skal legges til rette for et aktivt jord- og skogbruk og for næringsutvikling som bygger på lokale ressurser. Friluftsliv og ferdsel i naturen skal utvikles i balanse med landbruksdrift, naturverdier og grunneierinteresser.

Vi vil

- ta vare på dyrka og dyrkbar jord og begrense omdisponering og nedbygging
- sikre gode driftsvilkår for jord- og skogbruket
- legge til rette for landbruksbasert næringsutvikling og lokal matproduksjon
- unngå utbygging som deler opp sammenhengende landbruks- og naturområder
- ta vare på viktige naturtyper, vassdrag, våtmarker og økologiske forbindelser
- vurdere tidligere avsatte utbyggingsområder på nytt når kommuneplanens arealdel revideres
- ta hensyn til landskap, naturmangfold, overvann og klimaendringer i all arealplanlegging
- legge til rette for friluftsliv og tilgang til naturen uten vesentlig konflikt med landbruk og naturverdier
- bevare viktige grøntområder og forbindelser mellom boligområder, nærmiljøer og naturen

Del 4

Hvordan realiserer vi planen

Hvordan realiserer vi planen?

Hvordan lykkes vi med planen og målene vi setter for samfunnsutviklingen?

For å lykkes med kommuneplanens samfunnsdel og målene vi setter for samfunnsutviklingen, må vi ha en tydelig retning, bredt samarbeid og langsiktig planlegging. Det krever at vi jobber målrettet sammen med innbyggere, næringsliv, frivillige organisasjoner og regionale aktører for å skape løsninger som er bærekraftige og inkluderende.

Kommunen har fire roller - vi er myndighetsutøver, samfunnsutvikler, tjenesteleverandør og lokaldemokratisk arena. Disse rollene gir kommunen et bredt handlingsrom til å påvirke og styre utviklingen på en helhetlig måte, slik at målene i kommuneplanen kan realiseres. Likevel er vi avhengig av å ha med hele samfunnet på lag for å lykkes.

Gjennom tydelige prioriteringer, smarte investeringer og effektiv bruk av ressursene våre kan vi sikre at vi leverer på ambisjonene om et trygt, attraktivt og fremtidsrettet Birkenes.

Oppfølging av samfunnsdelen

Hvordan de politiske prioriteringene er fulgt opp gjennom konkrete mål, tiltak og ressursbruk, skal synliggjøres i økonomiplanen.

Budsjett 2026 og økonomiplan 2026-2029
Kommunestyrets vedtak

Foto: Markus S. Jacobsen, Lillesandsposten

Sentrale kapitler

Kommunedirektørens innledning	→
Kommunestyrets vedtak	→
Verbalvedtak	→
Forutsetninger for økonomiplanen	→
Finansielle måltall	→
Økonomiske hovedlinjer og utfordringer	→

Utvid for flere sentrale kapitler

[Kommunens økonomiplan for 2026-2029 kan leses her](#)

Medvirkning og prosess

Oppstart av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel ble varslet og påbegynt i 2023. Parallelt har kommunen deltatt i et prosjekt i regi av KS og Agder fylkeskommune med mål om å effektivisere planprosessen og i større grad forankre politiske mål og prioriteringer, for å gjøre planen til et tydelig og fungerende styringsverktøy.

Det har også vært et mål om å få en bedre kobling mellom samfunnsdelen og kommunens økonomiplan. Derfor legges det nå opp til at samfunnsdelen revideres i eller nær til det første året av valgperioden til kommunestyret. Kommunal planstrategi vil også tas opp årlig for å ha en jevnlig vurdering av kommunens planbehov.

Det er gjennomført medvirkning i prosessen. Først ved oppstart og høring av planprogram. Det ble sendt to høringsbrev i den anledning, ett til lokale og regionale lag og foreninger og ett til offentlige myndigheter. Ungdomsrådet i Birkenes har vært involvert blant annet gjennom et eget tilpasset høringsdokument og samtaler i møter. Det samme høringsdokumentet ble også lagt ut på kommunens Facebook-side med en QR-kode og oppfordring til barn og unge om å komme med deres tanker om fremtidens Birkenes.

Hva barn og unge i Birkenes mener bør prioriteres framgår på side 16. Utover i planperioden vil saker som angår barn og unge ivaretas gjennom barn og unges representant i plansaker i tillegg til egne saker i kommunens ungdomsråd.

I tillegg til oppdateringer underveis og muligheter til å komme med innspill til planprogram, ble det gjennomført et politisk verksted høsten 2024. På verkstedet jobbet kommunestyrets medlemmer, utvalgsledere, leder av fellesrådet og leder av ungdomsrådet med ulike oppgaver om prioriteringer, kommunens utviklingstrekk og satsingsområder for valgperioden.

Planforslaget ble vedtatt lagt på høring og offentlig ettersyn våren 2025. Innspillene til planforslaget er innarbeidet og belyst i den politiske saken.

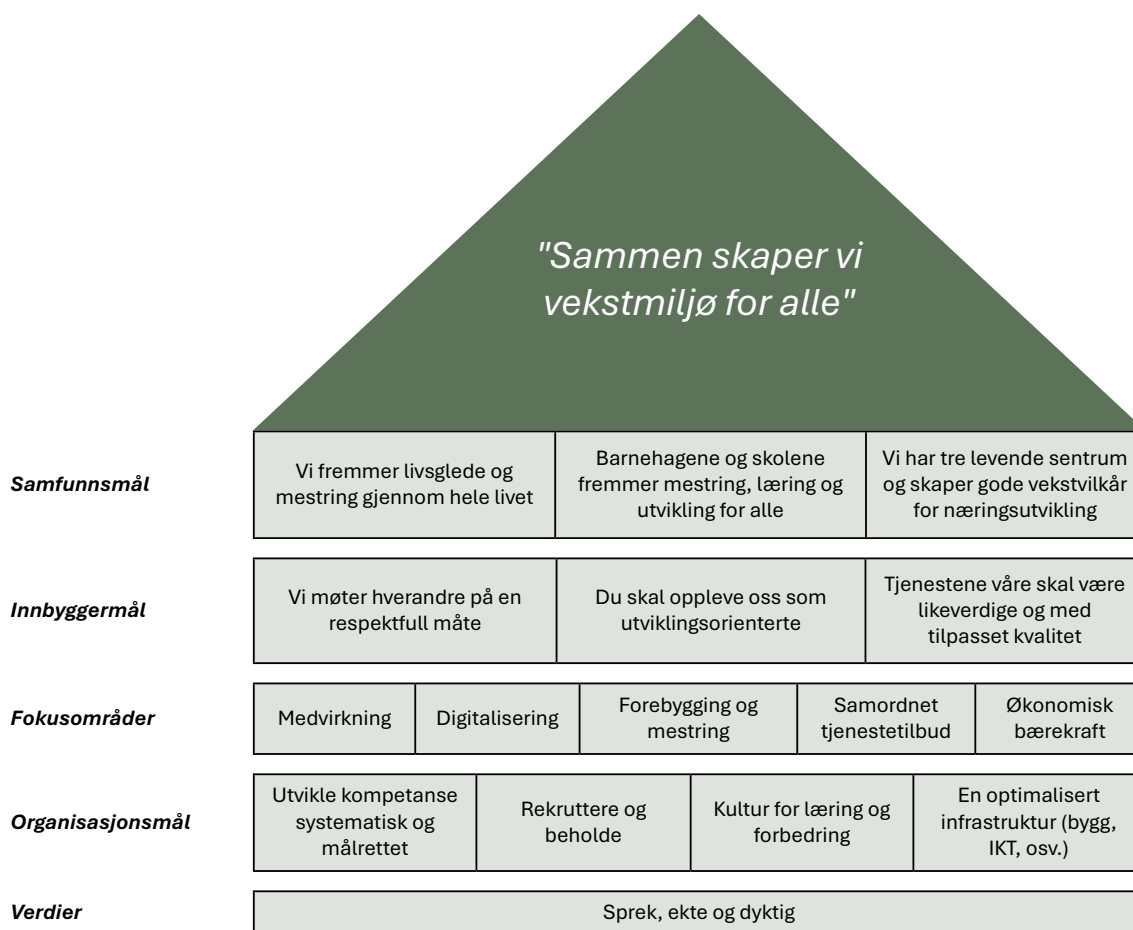
Ved sluttbehandlingen vedtok kommunestyret å utsette saken. Det ble deretter gjennomført et nytt politisk verksted våren 2026 for å videreutvikle planforslaget og sikre tydeligere politisk forankring av mål, prioriteringer og arealstrategier.

Administrativt har arbeidet vært forankret gjennom kommunedirektørens lederteam, ledergruppen (enhetsledere), tillitsvalgte samt nødvendige fagressurser. Prosjektleder for kommuneplanens samfunnsdel er kommunens areal- og samfunnsplanlegger.

Målhuset

Strategi, organisering og kultur spiller sammen og er vesentlig i arbeidet med å utarbeide og realisere en strategi. Derfor er det viktig at man ikke bare tar for seg hva man skal gjøre, men hvorfor og hvordan man skal gjøre det. Målhuset viser hvordan vi skal jobbe med mål og målstruktur i Birkenes kommune.

Målhuset viser sammenhengen mellom kommuneplanens langsiktige samfunnsmål og kommunens interne mål for tjenester, organisasjon og arbeidsmåter. Samfunnsmålene gir politisk retning, mens innbyggermål, fokusområder og organisasjonsmål brukes i kommunens videre virksomhetsstyring.

Birkenes kommune

